

duurzaamheid & natuur

natuurdagboek 28 juni 2011

FOTO JEANETTE ESSINK

Een merelvader met een kuiken.

Merelalarm

Zaterdagavond verdween de kou uit de lucht, zondagmorgen schijnt de zon vroeg en warm. De vogels zingen met ongekend elan. Het lijkt wel begin mei. Toch is het eind juni, de vogels hebben eieren of jongen. Dan kunnen ze beter geen aandacht trekken, want uit één op de drie huizen komt een kat die nesten leeghaalt en vogels pakt. Ik zag 's nachts een kat een jong eendje grijpen. Kwaakwaakwaak. Eenden dutten aan wal. De volgende morgen was het hele eendengezin weg, tien kuikens.

Ik word vijf uur 's morgens wakker en luister naar wat er uit de drie grote eiken achter het huis klinkt. Zwartkop, merel, tjiftjaf, merel, winterkoning, merel, boomklever en merel, merel, nog eens merel. Wat een merelgezang. Ze hebben er zin in.

's Avonds hoor ik ook een merel. Maar die zingt niet, die slaat alarm. En hard ook, en aanhoudend. Het is een vrouwtje. Ze zit op de nok van

een huis. Ik gluur om de hoek. Op het trottoir probeert een merelkuiken, al goed in de veren, weg te hippen van een kat. Ik jaag de kat weg. Wat nu? Ik kan niet dagenlang de bewaker uithangen. De moedermerel alarmeert maar door. Ze moet wanhopig zijn. En terecht, daar naderd reeds een tweede kat. Beide katten wachten tot ik vertrek. Mijn kinderen willen niets liever dan het kuiken adopteren en zulks geschiedt. Er zit wat bloed op zijn rug. Dochter improviseert een nestje in een schoenendoos, zoon verzamelt naaktslakjes.

Het kuiken zit stil, springt ineens hoog op, stuiptrekt in de lucht en valt dood neer. We begraven het in de tuin, de moedermerel alarmeert niet meer.

Koos Dijksterhuis

www.trouw.nl/groen
Voor eerdere afleveringen en vragen over inheemse natuur

Walvis laat zien dat bevroren Ijszee bij Canada soms open is

Rob Buijter

In de Middellandse Zee werd vorig jaar een dertien meter lange grijze walvis gezien. Voor biologen was dit spectaculair. Het dier komt sinds circa 1700 niet meer rond de Atlantische Oceaan voor. Maar bij het Nederlands instituut voor onderzoek der zee (Nioz) gingen de alarmbellen rinkelen. Wéér een aanwijzing dat de doorgaans bevroren zee ten noorden van Canada een open doorgang is geworden tussen de Stille Oceaan en de Atlantische.

Enkele jaren eerder was al gezien dat *Neodenticula seminae*, een algensoort, voor het eerst in 800.000 jaar weer in de Atlantische Oceaan voorkwam. Verspreiding via ballastwater in schepen was daarvoor geen logische verklaring. Het microscopisch kleine plantje werd vooral midden op de oceaan gezien en niet rond havens. Ook de zuidelijke route, langs Kaap Hoorn lag niet voor de hand. De meest logische ingang: de vaker ontdekte Noordelijke Ijszee.

Het Nioz coördineert een groot Europees project, Clamer genaamd, waarbij de effecten van klimaatverandering op de zee worden verza-

meld. Katja Philippart (Nioz): "Deze twee verhalen laten zien dat door de opwarming twee gescheiden ecosystemen kunnen samenvloeien."

Philippart wil geen waardeoordeel verbinden aan deze bevinding. "Of het goed of slecht is dat de grijze walvis misschien weer naar de Atlantische Oceaan komt, of dat dit kiezelwiel de oversteek maakt is voor ons de vraag niet. Wij willen de feiten verzamelen die met de klimaatverandering te maken hebben, zodat eventuele beslissingen op de juiste informatie kunnen worden gebaseerd."

Als ze gevraagd wordt wat dit kan betekenen, redeneert ze twee kanten op. "Een alg is de basis van een voedselketen. Dit kiezelwiel is anders dan wat we hebben in de Atlantische Oceaan. De voedselketens kunnen instorten, maar voor hetzelfde geld passen vissen zich aan dit voedsel aan en krijgen we meer, misschien wel commercieel interessante vissen. Het is onvoorspelbaar."

Philippart en collega's zullen de complete inventarisatie van alle onderzoeken naar signalen in zee van klimaatverandering in september presenteren op een symposium in Brussel.

Een walhalla voor vlindersaars en vogelaars: Hongarije heeft extreem diverse flora and fauna. Een Nederlandse emigrant en zijn Hongaarse vrouw laten het graag zien.

REPORTAGE

Runa Hellinga
Lator

'Kijk, een rouwmantel, een mannetje', biologe Rob de Jong stopt de auto en wijst op een vlinder die boven de weg fladdert. "Die zit hier altijd te wachten op langskomende vrouwtjes." Als de vlinder neerdaalt, opent hij voorzichtig het portier en instrueert: "Heel langzaam en rustig bewegen." Zelfs ervaren vlindersaars zijn volgens hem vaak te haastig. Het is een wat rafelig exemplaar, de rouwmantel overwintert als vlinder en deze heeft er al haast een jaar opzitten. "Heel wat vlinderliefhebbers zouden hier vreselijk jaloers op zijn. Een rouwmantel zie je in Nederland bijna nooit", zegt De Jong.

Even verderop ligt een esculaapslang in het zonnetje. Prachtig, zegt De Jong, al bekent hij dat hij een gespleten verhouding met de slang heeft: "We hebben ze ook in de tuin, op zich natuurlijk geweldig, maar ze klimmen de bomen in om nesten leeg te roven en dat vind ik minder leuk." Een biologe is ook maar een mens.

Sinds dertien jaar runt De Jong samen met zijn Hongaarse vrouw Barbara het natuurstation Farm Lator aan de voet van het Hongaarse Bükk-gebergte. Hongarije, een overgangszone tussen de West-Europese flora en fauna en de Oost-Europese stepes, biedt natuurliefhebbers een ongekende soortenrijkdom. Bijna 400 vogelsoorten broeden in het land of doen het tijdens de trek aan. Met een totaal van 3500 dag- en nachtvlinders is het een van de belangrijker vlindergebieden van Europa.

Het dorpje Lator, aan een uitloper van de Karpaten waar bergen en steppen elkaar raken, ligt in het centrum van een bij uitstek rijke regio. In de steppeachtige Hortobagy zijn zo'n 320 vogelsoorten waargenomen. In totaal liggen hier in de nabijheid drie nationale parken en twee beschermde landschappen. In zijn tuin heeft De Jong een nachtvlinderval opgezet, een plastic doos met bovenin een gat, een sterke lamp om de vlinders te lokken en onderin eierdozen als schuilplaats. "Vooral Engelsen zijn daar dol op, want daar is het bestuderen van nachtvlinders heel populair. We hebben inmiddels zo'n 600 soorten gedetermineerd."

De Jong krijgt zowel groepen als individuele bezoekers. Gasten kunnen terecht op de kleine camping of in een van de tweepersoonskamers. Al-

En deels van struiken en ander groen vrijgemaakte voormalige zandgreve

les op Farm Lator is ingericht op natuurliefhebbers. Er is geen tv, maar wel een uitgebreide bibliotheek met natuurboeken, waar iedere soort die in de omgeving voorkomt, te vinden is. Wie wil, kan mee met de excursies die De Jong organiseert. 's Avonds kookt Barbara een maaltijd voor de gasten met biologische groenten uit eigen tuin. Een restaurant is er niet in het dorp, zelfs geen café. "Het leuke is dat iedereen hier een belangstelling met elkaar deelt, en dat scheidt een band", zegt De Jong.

Het is eigenlijk toeval dat De Jong in Hongarije terecht kwam. Een paar jaar na zijn studie kwam hij tot de conclusie dat biologen in Nederland vooral op kantoor zitten. Daarvoor

had hij geen biologie gestudeerd, hij wilde naar buiten. Hij dacht aan Spanje, tot hij verliefd werd op een Hongaarse. Toen ze tijdens een tocht door het Hongaarse Bükk-gebergte langs het kleine dorpje aan de voet van de Lator-burcht reden, wist hij: dit is de plek waar ik wil wonen.

Het dorpje, niet meer dan een twintigtal huizen, ligt aan het einde van een weg, genesteld in het groen. Direct achter het dorp begint het Bükk Nationale Park, een van de grootste natuurgebieden van Hongarije. Langs de rand van Farm Lator stroomt een kleine bergbeek. Wie niet van natuur en stilte houdt, heeft hier weinig te zoeken. Barbara, die opgroeide in Boedapest, vond het

Pyreneeën, Lapland, Polen, er is

Robin van Wechem

Europa heeft veel meer gebieden vol wildernis te bieden dan menig vakantieganger denkt. Biologe en reisboekenschrijver Dirk Hilbers kent genoeg interessante plekken waarvoor geen intercontinentaal vliegticket nodig is.

Op dit moment zijn de Spaanse Pyreneeën zijn favoriete plek in Europa, vertelt hij via telefoondienst Skype: "Ik ben bezig met een reisgids over het gebied en woon er nu al een tijdje om het goed te leren kennen.

Als ik een nieuw boek ga schrijven, graaf ik me altijd in en raak helemaal gefascineerd."

De 34-jarige natuurliefhebber wil met zijn reisboeken, 'Crossbill guides, ecologische pareltjes van Europa', voor het voetlicht brengen. Als mensen weten waarom een gebied bijzonder is, zijn ze eerder bereid het te helpen beschermen, denkt hij.

De rijk geïllustreerde gidsen besteden dan ook ruim aandacht aan alle onderdelen van een gebied, van unieke vogels en zeldzame planten tot de geologie.

Het mooie van de Pyreneeën is volgens Hilbers dat het gebied zo divers is. "Binnen een straal van honderd kilometer ga je hier van eeuwige sneeuw naar droge steppen," vat hij die diversiteit samen.

"In de bergen heb je kliffen met allerlei verschillende soorten gieren. Aasgieren en lammergieren komen hier veel voor, net als andere roofvogels. Vanuit mijn raam zie ik ze regelmatig overvliegen."

In het zuidelijker gelegen steppegebied rond Huesca komen unieke vogeltjes voor. "Er leven wel 25 soorten